

SINDIKAT UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Ljubljana, 10. december 2019

UPOKOJENKAM IN UPOKOJENCEM PRIPADA DOSTOJNA POKOJNINA ZA DOSTOJNO ŽIVLJENJE

(Poziv Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) in Sindikata upokojevcev Slovenije (SUS) Državnemu zboru Republike Slovenije ob mednarodnem dnevu človekovih pravic, med katere sodijo tudi pravice starejših)

Spoštovani,

v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) in v Sindikatu upokojevcev Slovenije (SUS) s tradicionalno manifestacijo obeležujemo svetovni dan človekovih pravic. Letos poudarjamo pravice starejših do dostojnega življenja v starosti, vključno s pravico do minimalne pokojnine v zadostni višini. Pravice starejših so povezane s pravicami delavk in delavcev, saj so nedostojne plače, slabi pogoji dela in prekarno delo razlog za prenizke pokojnine in slabe življenjske pogoje, ki upokojenkam in upokojemcem ne zagotavljajo dostojnega življenja.

Starejši smo v preteklosti s svojim delom in ustvarjanjem prispevali k družbenemu razvoju in napredku. Zato si zaslužimo spoštovanje in ustrezne rešitve, ki bodo zagotavljale, da vstop v pokoj ne bo pomenil tudi vstopa v revščino in izključenost.

Problem prenizkih pokojnin zaradi systemskega zakona in varčevalnih ukrepov prejemnike pesti že vrsto let, na kar smo v Sindikatu upokojevcev Slovenije nenehno opozarjali. Letos smo še posebej zahtevali izredno uskladitev oziroma zvišanje pokojnin za 7,2 odstotka, ker upokojenkam in upokojemcem zaradi pretiranih varčevalnih ukrepov in zloglasnega zakona o

uravnoveženju javnih financ v času krize pokojnin niso usklajevali v skladu s sistemskim zakonom. Gospodarski in finančni pogoji v Sloveniji v zadnjih letih to omogočajo.

Ob svetovnem dnevu človekovih pravic se obračamo na Državni zbor in na Vas, predsednik Državnega zbora Republike Slovenije, in ponavljamo: Upokojenkam in upokojenecem pripada za dostojno življenje v starosti dostojna pokojnina.

V Splošni deklaraciji o človekovih pravicah je med drugim rečeno, da ima *»vsakdo pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami«*; pravico do varstva tudi v primeru *»vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje«*.

V Evropi opredeljujeta človekove pravice še dodatno Evropska konvencija o človekovih pravicah in Evropska socialna listina, v naši državi pa o osnovnih človekovih pravicah govori Ustava Republike Slovenije, ki že v Splošnih določbah pravi, da je Slovenija pravna in socialna država. Imamo tudi resolucijo o socialnem varstvu in pred dvema letoma sprejeto Strategijo dolgožive družbe.

Veliko zapisanega se ne uresničuje. Politiki pri sooblikovanju in soodločanju o ukrepih in pravnih predpisih, ki zadevajo starejše, le-te vedno bolj izključujejo. S politiko pretiranega varčevanja so razgradili socialno državo. Ne vidijo in ne poslušajo strokovnih in znanstvenih mnenj, rezultatov raziskav, ki jih o revščini že leta izvajajo strokovnjaki, in ne slišijo življenjskih zgodb upokojenk in upokojenecv, ki živijo v revščini.

Država oziroma vlada s svojim nedelovanjem, opuščanjem nalog, ki jih ima na posameznih področjih pokojninskega sistema, socialnega varstva, zdravstvenega sistema in dolgotrajne oskrbe, dopušča zakonske rešitve, regulacijo in birokracijo, ki množično in hitro ustvarjajo revščino otrok, zaposlenih in starejših. Statistika je neusmiljena – imamo vse več lačnih otrok in starejših, invalidov in bolnih. In celo vse več revnih zaposlenih.

Desetletja so mladi ekonomisti in njim podobni hrumeli zoper upokojenke, kar mnogi še danes počnejo, češ da je pri pokojninah treba skrbeti le za finančno vzdržnost pokojninske blagajne. Ob tem pa so zanemarjali in še vedno zanemarjajo dejstvo, da je vlada podarila delodajalcem milijarde evrov na račun zmanjšanja njihovih prispevkov za pokojninsko blagajno. Grozijo tudi z razpadom pokojninske blagajne zaradi demografskih sprememb. Ob

tem pa zamolčijo, da se delež pokojnin v bruto domačem proizvodu niža kljub porastu števila upokojencev. Zamolčijo tudi, da se delež prispevka iz proračuna v pokojninsko blagajno iz leta v leto zmanjšuje, in zamolčijo, da je delež pokojnin v bruto domačem proizvodu pri nas med vsemi državami v Evropski uniji med najnižjimi.

Z varčevalnimi ukrepi je država omejila rast pokojnin in dostopnost do socialnih prejemkov, poslabšala pa je tudi dostopnost do zdravstvenih storitev in dostopnost do storitev dolgotrajne oskrbe.

V Sindikatu upokojencev Slovenije smo od vlade in vladajoče koalicije zahtevali, naj začne udejanjati predvolilne obljube o dostojnih pokojninah, ki so zapisane v koalicijskem sporazumu in v Strategiji dolgožive družbe. Zdaj je minimalna pokojnina ob zakonsko izpolnjenih polnih pogojih za upokojitev le 537 evrov, kar je pod pragom revščine. Kar 48,6 odstotka upokojencev prejema pokojnino do 600 evrov, ob tem, da je prag revščine 662 evrov. 63 odstotkov vseh upokojencev prejema pokojnino do 700 evrov.

Pokojnine so se v obdobju 2010–2018 realno zmanjšale za 6,6 odstotka. Zaradi varčevalnih ukrepov so se v letih 2010–2017 uskladile za 7,2 odstotka manj, kot bi se morale po sistemskem zakonu. Po izredni uskladitvi decembra 2019 v višini 1,5 odstotka bodo še vedno za 5,7 odstotka zaostajale za pokojninami, do katerih so upokojenke in upokojenci že danes upravičeni po sistemskem zakonu. Vlada predsednika Marjana Šarca poudarja, da so se pokojnine v 13 mesecih njene vladavine povišale kar za 7,7 odstotka. Ob tem pa ne pove, da je šlo v glavnem samo za redno usklajevanje pokojnin, ki je po sistemskem zakonu obvezno, medtem ko krivic za nazaj, ko v času krize upokojenkam in upokojencem niso usklajevali pokojnin, z izredno uskladitvijo pokojnin še ni popravila.

Vlada je gluha za naše zahteve ter za zahteve civilne družbe in posameznikov. Predlagali smo ji, naj naroči celovito analizo realne vrednosti pokojnin, odmerjenih v različnih obdobjih, in predlaga spremembe za zmanjšanje neenakosti med sedanjimi in bodočimi upokojenci. Ugotavljamo, da v državi skoraj ni stalnih analiz o materialno-finančnem položaju starejših in da ni podatkov, na podlagi katerih bi lahko ugotavljali realno vrednost pokojnin. Zato smo pristojnim predlagali, naj pripravijo »Košarico življenjskih potrebščin in storitev starostnikov 65+«, ki bi bila strokovna podlaga za vodenje politike na področju skrbi za socialno varnost upokojencev v bodoče.

Na zahteve upokojenk in upokojencev ni odziva. V proračunskih zakonih ni upoštevana zahteva po izredni uskladitvi pokojnin. Predlagane so celo rešitve, da v letih 2020 in 2021 izredne uskladitve sploh ne bi bilo. Torej bo vlada trajno oškodovala upokojenke in upokojence zaradi premajhne uskladitve pokojnin v letih 2010–2017. Dejansko upokojenke in upokojenci še danes prisilno varčujejo za izhod iz krize, ki se je končala že pred več leti. Upokojenec s povprečno pokojnino prejme vsak mesec za okoli 50 evrov manj, kot mu pripada po sistemskem zakonu.

Vlada nima niti malo posluha in spoštovanja do starejše generacije. Ne sliši naših pobud, ne pobud civilnih organizacij in strokovnjakov za ureditev dolgotrajne oskrbe. Ne sliši in ne sprejema predlogov, da bi s takojšnjimi ukrepi na področju normativov zdravstvene in socialne oskrbe zagotovila ustrežnejše pogoje dela zaposlenih v institucionalnem varstvu ter da bi zagotovila dostojne pogoje bivanja starejših v domovih za starejše. Prav tako ne sliši urgentnih opozoril, da je potrebno nameniti več sredstev iz proračuna za potrebe dolgotrajne oskrbe tako v institucionalnem varstvu kot za pomoč na domu, za nove oblike sobivanja starejših, za preureditev bivalnih pogojev starejših v domačem okolju in za druge potrebe.

Država ne zagotavlja sredstev za izgradnjo domov za starejše v javni lasti. Z dajanjem koncesij zasebnikom je povzročila, da stanovalci teh domov odplačujejo vlaganja koncesionarjev, kar je v nasprotju z vsemi načeli socialne politike.

Z odlaganjem preureditve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja se ohranja sistem, ko morajo upokojenke in upokojenci s 500 evri pokojnine plačati enako premijo kot tisti, ki imajo dohodke nekaj tisoč evrov. To ni pravično.

Varčevalni ukrepi na področju zdravstvenega sistema so med drugim povzročili tudi vrsto anomalij v dostopnosti do zdravstvenih storitev. Starejši so posebej prizadeti, saj nimajo ne finančnih ne drugih pogojev, da bi si pravočasno zagotovili hitre in kakovostne zdravstvene storitve.

Zaskrbljujoča je plazeča se privatizacija socialne varnosti; ta vodi k ustvarjanju različnih ravni socialne varnosti glede na sredstva upravičencev, ki izhajajo iz nepravičnosti in izključenosti, ter ogroža temeljna načela socialne varnosti.

V Sindikatu upokojencev Slovenije smo prepričani, da bi na ravni države morali imeti organ, ki bi medresorsko usklajeval politike, ki zadevajo starejše. Prav tako bi morali na lokalni

ravni organizirati svete za starejše, ki bi koordinirali vse javne in nevladne deležnike, odgovorne za naloge, zapisane v zakonih ali njihovih programih.

V Sindikatu upokojencev Slovenije, ZSSS predlagamo:

I. Pokojnine

Minimalna oz. zajamčena pokojnina v Sloveniji ni pokojnina, ki bi omogočala dostojno življenje. Po decembrskem zvišanju pokojnin za 1,5 odstotka je potrebno v naslednjem obdobju izredno zvišanje vseh pokojnin v višini 5,7 odstotka, saj bi bili sicer upokojenke in upokojenci trajno oškodovani. Pozivamo k spremembi Zakona o proračunu 2020 in 2021 tako, da se zagotovijo zadostna sredstva za popravilo krivic in za trajno zvišanje pokojnin za 5,7 odstotka ter za vsa tekoča zvišanja pokojnin skladno s sistemskim zakonom. Za izpolnjene polne zakonske pogoje za upokojitev je treba zagotoviti pokojnino najmanj v višini praga revščine, ki danes znaša 662 evrov.

Pozivamo k pripravi analiz in izdelavi »Košarice življenjskih potrebščin in storitev starostnikov 65+«. Rezultati analiz in košarica morajo postati strokovna podlaga za vodenje politike na področju upokojevanja in skrbi za socialno varnost upokojencev v bodoče.

II. Dolgotrajna oskrba

Pozivamo k takojšnji preureditvi normativov in standardov zdravstvene in socialne nege ter programa ustreznega strokovnega in finančnega nadzora v institucionalnem varstvu, pa tudi nadzora izvajanja koncesijskih pogodb (kar sicer med drugim nalaga tudi Računsko sodišče).

Zakon o dolgotrajni oskrbi naj gre v javno razpravo najkasneje v prvem trimesečju prihodnjega leta, usklajen pa naj bo z vsemi deležniki ter nosilci izvajanja dolgotrajne oskrbe. Solidarnostno financiranje področja dolgotrajne oskrbe mora temeljiti na načelih socialnih zavarovanj in na ta način zagotoviti finančno vzdržen sistem ter povečati socialno varnost in kakovost življenja starejših.

III. Dopolnilno zdravstveno zavarovanje

Podpiramo zakon, s katerim bo preurejeno dopolnilno zdravstveno zavarovanje tako, da bo vsebovana solidarnost in bo višina prispevka odvisna od dohodkov.

IV. Oblikovanje nove medgeneracijske pogodbe

Številne nove potrebe zahtevajo družbene in socialne spremembe, ki vplivajo tako na mlade generacije kot tudi na generacije starejših. Na novo je potrebno razmisliti o medgeneracijski solidarnosti in sodelovanju ter pripravi novega družbenega dogovora, ki bo bolje upošteval potrebe in pričakovanja vseh generacij, tudi starejših. Vpliv starejših naj se v razpravah in oblikovanju predlogov za odločanje zagotovi z vključitvijo njihovih predstavnic in predstavnikov v ustrezne organe in telesa na vseh ravneh odločanja v Sloveniji.

Predsednica SUS Francka Četković

Predsednica ZSSS Lidija Jerkič